

SUB SEMNUL CINCINALULUI REVOLUȚIEI ȘTIINȚIFICE ȘI TEHNICE

Baza tehnico-materialeă a societății și legitățile dezvoltării ei în condițiile revoluției științifice și tehnice (II)

Prof. dr. doc. ing. Valter Roman

Punerea în evidență a *legităților* bazei tehnico-materiale a societății, a căilor de dezvoltare a noi legități este o condiție *sine qua non* a creării BTM a societății contemporane, a societății socialiste și comuniste, în condițiile desfășurării marii revoluții în știință și tehnică. Dezvoltarea societății socialiste cere accelerarea și folosirea optimală a progresului tehnico-științific, a creșterii eficienței în folosirea noii tehnici de producție. Aceasta impune cu necesitate obiectivă studierea atentă a *cauzelor și condițiilor*, a *izvoarelor și forțelor motrice*, ale progresului științei (științelor naturii), ale tehnologiei (științei tehnicii) și ale tehnicii (totalitatea mijloacelor de muncă). Acest studiu presupune fractionarea lui (din punct de vedere strict metodologic) în studiul cauzelor și condițiilor *interne* (endogene) ale dezvoltării științei, tehnicii și tehnologiei, pe de o parte, și a cauzelor și condițiilor *externe* (condiții social-economice, exogene) ale acestei dezvoltări, pe de altă parte, respectiv studierea dialecticii acestor două laturi. Un asemenea studiu se poate efectua numai ținând seama de corelațiile natură-tehnică, societate-tehnică, de faptul că legile dezvoltării tehnologiei, a tehnicii de producție nu pot fi nici reduse, nici identificate pur și simplu cu legile dezvoltării sociale.

Condițiile *externe* ale dezvoltării tehnologice și tehnice pot fi raportate, în primul rînd, la anumite *necesități*, atât în ce privește perfecționarea și crearea de noi mijloace de muncă, perfecționarea și crearea de noi obiecte ale muncii, cit și în ce privește elaborarea de noi și perfecționate procese tehnologice. La baza tuturor acestor necesități stau atât imperativul ușurării muncii, cit și cel al ridicării productivității muncii.

La necesitățile sus-menționate trebuie adăugate și cele care decurg nemijlocit din *consumul* social și individual, material și spiritual care nu sunt determinate nemijlocit de factori socio-economici. Între cauzele și condițiile extraștiințifice (externe) e cazul a fi socotite și relațiile de producție.

Toate aceste necesități nu oglindesc în mod nemijlocit relațiile sociale concrete. Determinarea *socială* a dezvoltării tehnologiei și tehnicii nu poate fi exprimată nemijlocit prin necesitățile sus-amintite. Referirile lui Marx la această problemă sunt semnificative. „*In calitate de creațoare de*

valori de întrebuințare, de muncă utilă, munca este deci o condiție de existență a omului independentă de orice formă socială, o necesitate naturală externă, care mijločește schimbul de substanțe dintre om și natură, adică însăși viața omului”¹.

„Problema necesităților omului, ale societății are o importanță deosebită în deslușirea întregului mecanism al dezvoltării forțelor de producție. Este evident că scopul final al producției este satisfacerea necesităților maselor largi populare, ale oamenilor, dar realizarea acestui scop este în funcție de condițiile economice determinante. Satisfacerea necesităților oamenilor devine un scop *nemijlocit* doar cind incetează contradicțiile antagoniste din societate. Prin această prismă devine evident că, pe de o parte, relațiile de producție nu li se poate atribui doar rolul de accelerator sau de frână în dezvoltarea forțelor de producție, iar pe de altă parte că relațiile de producție nu determină tendințele și direcțiile dezvoltării lor. Orice exagerare sau absolutizare a necesităților în dezvoltarea tehnicii ar fi greșită”².

Rezultă că problema cauzelor și condițiilor externe ale dezvoltării tehnologiei și tehnicii nu poate fi tratată de pe poziții subiectiviste sau absolutizante în ceea ce privește caracterul obiectiv al legităților progresului tehnico-științific. Legile dezvoltării tehnologiei și tehnicii nu pot fi limitate doar la relațiile interne ale unui sistem științific închis, iar în realizarea posibilităților incluse în legitățile amintite activitatea umană conștientă are un rol tot mai important.

Caracteristicile principale și pozitive ale forțelor motrice constau în aceea că ele cheamă la viață necesitatea dezvoltării tehnicii, fără a participa efectiv și nemijlocit la procesul de creare a tehnicii noi sau de perfecționare a celei existente. Ele creează doar anumite premise și condiții pentru realizarea acestor procese înnoitoare. Sfera de acțiune a acestor forțe motrice ale dezvoltării tehnicii reprezintă necesitățile materiale și spirituale ale societății și se manifestă în contradicțiile dintre nevoile materiale și culturale crescînd ale oamenilor, pe de o parte, și posibilitățile tehnice concrete de a le satisface, pe de altă parte. Cercetarea mecanismului acestor relații contradictorii este deosebit de complicată și de complexă; aceasta cu atit mai mult cu cit acestă cercetare se realizează, într-un fel sau altul, cu ajutorul activității conștiente a oamenilor și este condiționată de creația tehnica.

Unele aspecte ale problemei cauzelor dezvoltării tehnicii, a BTM a producției și a societății continuă să fie discutabile, deși — din punct de vedere al materialismului istoric — lucrurile apar ca suficient de clare. Se știe, de exemplu, că dialectica materialistă pornește de la recunoașterea automișcării și autodezvoltării fenomenelor și proceselor naturii și societății; consideră că izvorul acestei automișcări unitatea și interacțiunea acestor laturi, forțe și tendințe contrară (contradictorii) care sunt proprii (proprietății intrinsece) lucrurilor, fenomenelor și proceselor. Aceste principii care caracterizează — după cum se știe — nucleul, esența concepției dialectice despre dezvoltare, au o valoare universală și se aplică oricărora

¹ K. Marx și F. Engels, *Opere*, vol. 23, București, Edit. politică, 1966, p. 57.

² V. Roman, *Știința și marxismul*, București, Edit. enciclopedică, 1973, p. 113.

fenomene și procese. Trebuie spus, totodată, că aceste principii general valabile se manifestă, prin particularități specifice, incluse și în domeniul tehnicii, al BTM a producției și a societății. În toate acestea nu se poate însă pierde din vedere faptul că tehnica, baza tehnico-materială a societății se creează de către om. Rezultă că atât cauzele, cît și contradicțiile fundamentale ale dezvoltării BTM, a tehnicii de producție trebuie căutate în însuși procesul muncii, în activitatea umană.

Se ridică o problemă de mare importanță (latura cealaltă a aceleiași probleme) și anume : dacă pentru înfăptuirea legităților progresului tehnologic este oare suficientă cunoașterea doar a cauzelor și condițiilor *externe* ale acestui progres sau, dacă mai sunt necesare (și nu într-o măsură mai mică) și cunoașterea și luarea în considerare și a cauzelor și condițiilor (legități) *interne* ale acestei dezvoltări?

Legitățile *interne* (endogene) se referă la un număr de relații, legate de dezvoltarea logică a unor componente existente înăuntrul tehnicii. O caracteristică a acestei dezvoltări interne este pusă în evidență în epoca contemporană printr-o schimbare permanentă a proporțiilor dintre cunoașterea *empirică* și aceea *teoretică* în favoarea celei din urmă, dintre *observație* și *experiență*, dintre *experiență* și *gândirea abstractă* (intellectuală), dintre *volumul cunoștințelor* în disciplinele respective și *metodele* folosite în munca de cercetare în aceste discipline. Deoarece trăsătura fundamentală a oricărei științe este mișcarea neîntreruptă de la fenomen la esență, a devenit imperios necesară *teoretizarea* pronunțată a științelor tehnice. Trecerea de la enunțarea unor teze noi la elaborarea unor teorii noi, reprezentă, de asemenea o relație logică a dezvoltării științelor tehnice. De altfel aceasta și reprezentă una dintre caracteristicile esențiale a RST. Trebuie adăugat totuși că, modificarea proporțiilor între empiric și teoretic în domeniul științelor tehnice nu duce la micșorarea absolută a rolului empiricului în activitatea tehnico-științifică.

Datorită faptului că știința (deci inclusiv științele tehnice) reprezintă o parte componentă a conștiinței sociale, specificitatea progresului ei trebuie privită și sub aspectul relativiei sale independențe (atât a conștiinței sociale cît și a științei însăși ca fenomen social complex). Atunci cind se vorbește despre logica internă a dezvoltării tehnologiei și tehnicii, aceasta se referă, de regulă, la un anumit aspect al dezvoltării conștiinței, ceea ce nu trebuie confundat cu aspectele materiale ale dezvoltării tehnicii.

Relativa specificitate logică (logica internă) a dezvoltării științei, tehnologiei este cîteodată pusă sub semnul întrebării în legătură cu anumite tendințe de absolutizare a cauzelor și condițiilor *interne* de dezvoltare a acestora, ceea ce echivalează cu negarea sau ignorarea determinărilor sociale și economice ale dezvoltării științelor tehnice.

Pentru clarificarea cît mai completă a acestei probleme e de subliniat că legități, acționînd înăuntrul științei și tehnicii, ce decurg din cauze și condiții lăuntrice științelor tehnice și tehnicii, există realmente. Firește, recunoașterea existenței legităților lăuntrice nu înseamnă a reduce dezvoltarea științelor tehnice și a tehnicii doar la aceste legități. Dacă conținutul și direcțiile de dezvoltare a tehnologiei și tehnicii sunt determinate de legi *lăuntrice*, legile exterioare (relațiile sociale) constituie condițiile dezvoltării, determină variantele acestei dezvoltări. Studiul felului *cum*

anume acționează în mod concret influența relațiilor social-economice în lăuntrul științelor tehnice și are importanță și semnificația cu privire la determinările social-economice ale tehnologiei și tehnicii. Forțele motrice ale dezvoltării tehnicii, a BTM nu pot fi identificate cu condițiile sociale. A ține seama de dialectica internalui și externalului este o condiție hotărîtoare pentru înțelegerea și rezolvarea problemei în discuție.

În acest context, se pune și problema corelației dintre progresul BTM, a tehnicii de producție și progresul care se realizează datorită BTM și, în primul rînd, al tehnicii în societate. Aceste două procese, firește, nu sunt identice; corelațiile dintre ele nu au întotdeauna un caracter linear, ceea ce nu poate și nu trebuie să fie considerat întotdeauna ca ceva anormal. În anumite situații și în anumite limite această evoluție nelineară poate avea loc în oricare orinduire socială, deoarece progresul întregii societăți și al BTM, al tehnicii nu coincide pe deplin, diferă între ele ca partea și întregul, deși idealul ar fi o armonie completă între ele. Realitatea istorică arată însă că și în acea societate (societatea comună) în care armonizarea vieții sociale trebuie să atingă un nivel absolut superior, corelația dintre progresul tehnicii și cel al BTM, pe de o parte, și progresul social, pe de altă parte, vor continua să aibă un caracter contradictoriu, incluzând în sine anumite elemente ale dezarmoniei. Conducerea realmente științifică a proceselor sociale va permite în viitor, probabil, corectarea cu succes și fără dureri a acestor neconcordanțe și contradicții, dar ele se vor îvi din nou punind societatea în fața situației de a le rezolva tot mereu, în timp util și în mod rațional. Să nu uităm, de asemenea, că învingerea permanentă a unor contradicții, care apar mereu, reprezintă o legitate a dezvoltării. Rezolvarea noilor contradicții ține de sesizarea lor la timp, de cunoașterea esenței lor și de abordarea rațională, realmente științifică și curajoasă a acestora. Aceasta înseamnă totodată că problema democrației este legată în mod absolut organic de infăptuirea RST, pe care, de fapt, o condiționează într-o măsură largă; problema largirii continue a democrației — punet inseris la loc de cinsti în Programul partidului nostru adoptat la recentul Congres — este o problemă tot atât de importantă ca și problema RST și a materializării ei în societatea noastră socialistă.

Nu este cazul, firește, nici de a contrapune și nici de a separa progresul tehnic de cel social. Mai mult, chiar dacă, pe de o parte, progresul tehnico-material se poate și trebuie apreciat prin prisma unor caracteristici socio-economice, pe de altă parte, multe dintre fenomenele sociale (în afara unor caracteristici proprii) pot și trebui să fie apreciate și prin gradul de perfecționare atins de progresul tehnico-material. Aceasta înseamnă, în fond, că trebuie considerate ca avînd caracter progresist acea tehnică, acea BTM a producției și a societății care asigură folosirea maximală, optimă și cea mai rațională — în fiecare etapă dată a dezvoltării lor — a bogățiilor și forțelor naturii înconjурătoare în concordanță cu necesitățile mereu crescînde ale oamenilor, ale societății.

Există unii autori care, deși recunosc corelațiile dintre legitățile interne, specifice dezvoltării științelor tehnice, a tehnicii și BTM precum și determinarea socială a acestei dezvoltări, emit totuși ideea că ar exista

un proces al dezvoltării științelor tehnice cu caracter *burghez* și unul cu caracter *socialist*, că ar exista o știință *burgheză* și una *socialistă a tehnicii*.

Nu este greu sesizabil caracterul eronat al unor asemenea puncte de vedere. Acceptarea lor ar pune într-o extremă dificultate pe însăși purtătorii unor asemenea idei atunci cînd ar încerca să explică de ce în țările capitaliste avansate științele tehnice și tehnica, BTM a societății se dezvoltă în continuare și, de ce mai există rămîneri în urmă în acest domeniu în țările socialiste. Este evident că avem de-a face cu renașterea (sau menținerea) unor concepții rigide, inguste, cu caracter dogmatic, ceea ce nu poate decît să incureze lucrurile în loc să contribuie la clarificarea mai deplină a unor legități de care depinde dezvoltarea continuă a tehnicii și a tehnologiei. Determinarea social-economică a progresului științei și tehnicii nu poate înlocui în nici un caz legitățile interne, logica internă a dezvoltării tehnicii. Cunoașterea și infăptuirea tuturor laturilor interne și externe ale legitătilor dezvoltării științelor tehnice și a tehnicii (în primul rînd a tehnicii de producție) are o importanță deosebită pentru perfecționarea BTM a societății socialiste.

Abordarea, în acest fel, a problemei repune pe tapet o discuție mai veche, a cărei rezonanță se prelungeste, după cum se vede, pînă în zilele noastre. Potrivit acestor teze în dezvoltarea forțelor materiale de producție, a BTM a societății factorul determinant ar fi relațiile sociale, relațiile de producție, iar *noile* relații de producție ar reprezenta *motorul principal* al dezvoltării forțelor de producție, a BTM a societății, ceea ce reprezintă, fără îndoială o abordare unilaterală (și nu multilaterală, cum ar trebui în mod logic să fie) a problemei, eliminind, de fapt, factorii interni, legitățile interne ale dezvoltării forțelor materiale de producție, precum și influența crescîndă a științei și a unei serii de factori naturali asupra dezvoltării BTM a societății.

În ceea ce privește impactul relațiilor de producție asupra BTM a societății, mai trebuie spus că dacă ar fi justă teza de mai sus (relațiile de producție — *motor principal* al dezvoltării forțelor de producție) aceasta ar însemna implicit și inversarea corelației, în sensul că anumite relații de producție ar deveni, la un moment dat, *frîna principală* în dezvoltarea BTM a societății, ceea ce nu este decît parțial adevărat deoarece aşa cum arată de altfel și relațiile istorice, relațiile de producție nu pot deveni, nu devin o frîna *absolută* în dezvoltarea BTM a producției și a societății.

Care este, în etapa actuală a dezvoltării sale, BTM a producției și a societății noastre aflate în curs de dezvoltare, fiind, totodată o țară socialistă; care sunt obiectivele de atins în cincinalul RST (1976—1980) și care sunt tendințele evoluției BTM în vederea făuririi societății sociale multi-lateral și armonios dezvoltate, a societății comuniste — obiectiv strategic stabilit de Programul partidului nostru.

Politica partidului în domeniul ecologic și tehnico-științific, al creării BTM a societății noastre reprezintă o parte componentă a strategiei sale de construire a societății sociale și comuniste. Datorită acestei politici, prin continua perfecționare a tehnicii și tehnologiei, în economia țării noastre au avut, și continuă să aibă loc, mari schimbări cantitative și calitative. A fost creată o BTM și un potențial tehnic și economic important.

Progresul tehnico-științific a chemat la viață un mare număr de ramuri și de subramuri industriale noi. Pe această bază a avut loc o reutilare importantă a tuturor ramurilor economiei noastre. Accelerarea progresului tehnico-științific — unul din obiectivele cincinalului 1976—1980 — are un rol deosebit de important în dezvoltarea BTM a producției și a societății, fiind concepută în sensul asigurării unei abundențe de bunuri materiale și spirituale.

Dezvoltarea potențialului economic al țării noastre se va baza și în cincinalul actual, dar într-o măsură sensibil mai mare decât în cincinalul precedent, pe cele mai valoroase cuceriri ale științei și tehnicii mondiale; pe folosirea acestor cuceriri în toate sferele economiei naționale, ceea ce are menirea să asigure atingerea unui nivel tehnico-științific ridicat pentru întreaga producție, pentru BTM a societății noastre. Aceasta permite ca de pe urma fiecărei cheltuieli (materiale, financiare etc.) să se obțină o creștere substanțială a volumului producției și a venitului național. Se vor căuta și găsi variantele cele mai economice ale proceselor tehnologice și de organizare a producției.

În acest cincinal vor avea loc noi deplasări în structura socială a societății și a clasei muncitoare, în caracterul multor forme ale muncii, în corelația dintre munca fizică și intelectuală. Accelerarea ritmurilor progresului tehnico-științific este considerată de partidul nostru ca sarcina sa economică centrală. Modernizarea mașinilor și utilajelor care se resimt de trecerea timpului sau înlocuirea lor cu altele noi; îmbunătățirea permanentă a calității producției și produselor; reducerea consumului de materiale necesare producției pe baza îmbunătățirii construcției mașinii; a introducerii unor tehnologii noi, moderne; îmbunătățirea calității materiilor prime și a materialelor; crearea și introducerea unor mijloace de muncă noi, a unor materiale și procese tehnologice noi, la nivelul (sau superioare) celor mondiale — iată unele aspecte în care își găsesc o expresie concretă progresul tehnico-științific, crearea BTM noi a societății noastre.

În întreg acest proces, partidul nostru ține seamă atât de legitățile generale ale dezvoltării BTM a societății contemporane, a societății sociale, cit și de situația concret-istorică a țării noastre, de caracterul specific al imprejurărilor și condițiilor interne și externe în care urmează să facem noi pași înainte. Aceasta înseamnă, în primul rînd, a ține seamă de stadiul, de nivelul atins de țara noastră în dezvoltarea ei istorică. La aceasta trebuie să adăugăm și *ritmul*, cit și *natura* dezvoltării noastre. Fiind o țară în curs de dezvoltare (existind, în același timp, în unele ramuri și subramuri unele aspecte, o serie de indicatori similari sau apropiati de țări cu vechi tradiții industriale, cu un grad de dezvoltare, în general, superioară nouă și comparabile cu unele țări dezvoltate) rezolvarea creării unei BTM superioare este o sarcină mai complexă, mai grea decât pentru multe alte țări dezvoltate (capitaliste și socialiste). Orice supraapreciere sau subapreciere a nivelului atins de țara noastră nu poate avea decât efecte dăunătoare ce ar atrage după sine doar calcule ireale și fixarea unor ritmuri și obiective în neconcordanță cu realitățile concrete și cu posibilitățile noastre. Evitarea acestora se află în atenția partidului și statului nostru în ce privește politica economică și tehnico-științifică.

Coexistența unor elemente ale BTM ce țin, de fapt de diferite etape istorice ale dezvoltării, determină fixarea unor *obiective* și *ritmuri*, precum

și a *naturii* dezvoltării noastre, diferite de alte țări. Dualitatea unor tehnici și tehnologii de producție care țin, pe de o parte, de producția mașinistă, de formele mecanice ale tehnologiei, iar, pe de altă parte, de producția mașinistă automatizată, cibernetizată și deci de formele nemecanice ale proceselor tehnologice, reprezentă o legitate a evoluției noastre. Abandonarea primei forme și trecerea precipitată, la formele superioare ar avea efecte dăunătoare. Totuși se mai întimplă cîteodată să *schimbăm* prea repede ceea ce ar mai putea și ar mai trebui să rămînă și *nu schimbăm* ceea ce, de fapt, de mult a incetat să mai fie valabil. Preponderența tehnicii și a tehnologiilor noi — emanație a RST — se realizează treptat și în cadrul unui interval de timp istoric este relativ îndelungat.

Procesul revoluționar în știință, tehnică și tehnologie nu poate fi închipuit ca un proces linear, fără greutăți, cu o evoluție în afara oricăror contradicții și conflicte și fără nici un efect negativ. Aceasta datorită (probabil în primul rind) faptului că diferențele etape ale industrializării și dezvoltării ulterioare (datorită impactului RST) — care în țările capitalești dezvoltate s-au succedat în timp — au trebuit, de regulă, să fie atestate simultan, ceea ce, firește, a complicat destul de serios situația, sarcinile socialismului. La aceasta mai trebuie adăugate și cunoștințele necorespunzătoare etapelor respective, faptul că tehnica se dezvoltă, de regulă, mai repede decât lucrătorul, cit și greșeli cu caracter subiectiv care și-au spus cuvîntul cu intensități diferențiate în țări și perioade diferențiate. Trebuie subliniat deci că menținerea unei anumite simbioze pentru o perioadă istorică relativ îndelungată, dintre tehnica și tehnologia tradițională (de fapt emanație a primei revoluții industriale) și tehnica și tehnologia modernă (emanație a RST) cit și dintre munca necalificată și munca de înaltă calificare este inevitabilă, apare ca o legitate inexorabilă. Socialismul nu poate rezolva dintr-o dată toate aceste contradicții și care, sub diferențe forme și intensități, se vor menține pînă la crearea BTM adecvate noii societăți. Cordonarea celor două linii de forță este esențială pentru reușita politicii tehnico-științifice a partidului nostru, pentru elaborarea strategiei și dezvoltării noastre care are un caracter atât de complex și ceea ce este și fixat prin directivele și planurile noastre de dezvoltare.

În cadrul acestei strategii stabilirea unor noi echilibre — pentru a evita anumite dezechilibre și contradicții — dintre diferențe sectoare ale economiei naționale, între sfera productivă și neproductivă, între mijloacele de producție și mijloacele de consum, cit și o redistribuire a forțelor de producție, drept consecință a infăptuirii RST, care determină nașterea unui sistem nou de intercondiționări și interconexiuni dinamice este absolut necesară. Se impune, și se realizează, o revizuire și a valorilor în domeniul politicii de investiții, căci unele cheltuieli considerate pînă nu de mult ca neproductive devin, au devenit productive, ele accelerând creșterea economică. Stabilirea unor proporții juste între două categorii de investiții (productive și neproductive) îmbracă o importanță tot mai mare. Deplasările de la sectorul primar spre cel secundar, de la primar și secundar spre cel terțiar și cuaternar se realizează, firește, în țara noastră în alte proporții și în alte ritmuri, corelațiile dintre aceste sectoare fiind și ele diferențiate de țările puternic dezvoltate. Mai trebuie avut în vedere că progresul general al țării — după decenile de industrializare socialistă, cînd totul a fost subordonat dezvoltării accelerate a industriei și care, în mod inevitabil, a

avut anumite efecte nefavorabile asupra unumitor sectoare productive (inclusiv și probabil, în primul rînd, chiar asupra agriculturii însăși) — devine, în condițiile actuale, imposibilă fără o dezvoltare accelerată a producției agricole, „agricultura-ramură de bază, hotărîtoare pentru asigurarea bunei aprovisionări a poporului — va sta în centrul preocupărilor partidului și guvernului”³. „Partidul va orienta eforturile spre o agricultură de înaltă productivitate, bazată pe cele mai noi cuceriri ale științei”⁴.

Știința, devenind o forță nemijlocită de producție, cercetarea devenind, de fapt, fundamentul aparatului productiv ele au de jucat un rol însemnat în planificarea cu caracter socialist a țării noastre. Aceasta va putea duce la un echilibru rațional dintre resurse și produs social, evitând hipertrofarea fie a producției, fie a consumului, între aceste două menținând un echilibru absolut necesar pentru o evoluție sănătoasă a economiei.

În conducerea dezvoltării BTM elementul de cibernetizare, oricât de important este, nu poate deveni totuși precumpărător în deciziile ce se iau, căci factorul politic va avea totdeauna caracterul hotărîtor. Pecetea hotărîtoare asupra dezvoltării BTM și a progresului tehnici e pusă de structurile sociale respective.

Avem de-a face, încă pentru o perioadă nu prea scurtă, cu o BTM, care se va prezenta în mod inevitabil, ca o dualitate a unor elemente ce tin de două epoci diferite. Folosirea a două alfabeze nu este ușoară, dar realizarea acesteia este absolut necesară. Trecerea la BTM — emanatie a RST — va fi treptată chiar în condițiile unor ritmuri susținute și în viitor.

În acest studiu despre baza tehnico-materială a societății nu au fost abordate decit problemele aflate într-o strictă legătură cu această temă, cu această problematică. Conexiunile multiple și complexe ale BTM cu societatea, cu relațiile sociale și de producție, cu baza economică și în general cu problemele suprastructurii, cu progresul societății și al individului, cu cultura și civilizația contemporană n-au fost abordate decit tangențial (sau deloc), ele neconstituind obiectul acestui studiu. Relațiile de producție, formele de proprietate urmează să evolueze în raport cu dezvoltarea BTM a societății, între tendințele de egalitate și de inegalitate stabilindu-se, de asemenea, un anumit echilibru, evitând situații conflictuale între conducerile la diferite niveluri și masa celor ce muncesc. În cadrul acestei tendințe vor primi o pondere tot mai mare serviciile sociale, inclusiv cele cu caracter gratuit.

Se înțelege, că sarcina creării BTM a societății contemporane — emanatie a RST — nu poate constitui și nu este un scop în sine ci doar un mijloc — firește, de o importanță capitală — pentru făurirea societății sociale mature, a societății comuniste în centrul căreia se găsește OMUL. Bunăstarea și fericirea lui este scopul final. Definind coordonatele RST și ale BTM, partidul nostru are în vedere tocmai acest tel, aşa cum rezultă cu o pregnantă claritate în prevederile Programului adoptat de Congresul al XI-lea al Partidului Comunist Român.

³ Nicolae Ceaușescu, *Raport la cel de-al XI-lea Congres al P.C.R.* București, Edit. politică, 1974, p. 53.

⁴ *Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății sociale multilaterale dezvoltate și înaintare a României spre comunism*, București, Edit. politică, 1975, p. 77.